

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 1C0452

EDUCATION SCIENCES

Received: June 2011
Accepted: October 2011
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2010 www.newwsa.com

Fadime Seçgin¹

Ayşegül Tural²

Gaziosmanpaşa University¹

Gazi University²

fatmasecgin@gmail.com

Tokat-Turkey

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

ÖZET

Bu çalışma, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilmiş "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek maddeleri yorumlanırken, maddelere verilen cevapların frekanslarına (f) bakılmış, aritmetik ortalamaların öğretmen adayları için, bağımsız değişkenlerden cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini hesaplamak için t testi (Independent Sample t Test) uygulanmıştır. Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur [$t=9,56$; $p<.05$ ($p=.000$)]. Öğretmen adaylarının ölçek maddelerine verdikleri yanıtlar sonucunda, özellikle bir takım kültürel ve geleneksel değerlere ilişkin rollerin onlar tarafından önemsendiği ve benimsendiği gözlenilmiştir. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin maddelere daha çok kendi cinsiyet grubu lehinde tutumlar sergilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Rol, Toplumsal Cinsiyet Rolü, Öğretmen Adayı

ATTITUDES ON GENDER ROLES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES

ABSTRACT

The purpose of this research is to evaluate the attitudes of the teacher candidates in the primary school teaching department about gender roles from the point of gender variable. In the research which is descriptive survey method, gender role attitudes scale developed by Zeyneloğlu (2008) has been used as data collection tool. While scale items were being interpreted, the frequencies (f) of responses to the items were examined. The Independent Sample t Test was applied to calculate if arithmetic averages show difference for teacher candidates from independent variables to gender. At the end of the survey, it has been seen that there is a significant difference in the attitudes of the teacher candidates about gender roles according to the gender variant [$t=9,56$; $p<.05$ ($p=.000$)]. It has been seen that the teacher candidates exhibit some attitudes for mostly their own sex group about the items related to the gender roles.

Keywords: Sex, Gender, Role, Gender Role, Teacher Candidate

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Dünya üzerindeki bütün insanları, kadın ve erkek olarak gruplandırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerden ilki şüphesiz cinsiyettir. Cinsiyet, canlıların cinsiyet kromozomları tarafından belirlenen yapısal, işlevsel ve davranışsal özelliklerini içerir (Torgrimson & Minson, 2005:785). Diğer bir deyişle cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerini ifade etmektedir. Bu yönüyle cinsiyet doğuştan elde edilen bir statüdür. Diğer taraftan içerisinde var olduğu toplum bireyi, doğumundan başlayarak, doğuştan elde edilen biyolojik cinsiyetine göre bir takım değer ve yargılarla donatmaya başlar. Bu değer ve yargılar toplumun üyelerinin geneli tarafından benimsenen, o topluma özgü olan kural ve kaidelerdir. Bu süreçte bireyin doğuştan getirilen biyolojik cinsiyeti yaşadığı topluma göre toplumsallaşmaya başlar ve toplumsal cinsiyet haline dönüşür. O halde toplumsal cinsiyet, toplumun bireye verdiği roller, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı, beklentileri ile ilgili bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, kültürel olarak belirlenir (Torgrimson & Minson, 2005: 785). Bu haliyle dinamik bir yapı sergileyen toplumsal cinsiyet, Giddens'a göre (2008: 505), "toplumsal olarak kurulmuş erillik ve dişilik kavramlarıyla bağlantılıdır ve bireyin biyolojik cinsiyetinin doğrudan bir sonucu olmak zorunda değildir." Toplumsallaşma sürecinde dişilik ve erkeklik üzerinden kurgulanan rol kalıpları da (toplumsal cinsiyet rolleri) toplumun yeni üyeleri tarafından benimsenerek gelecek kuşaklara aktarılır.

Toplumsal cinsiyet kavramının özünde kadın ve erkek olarak toplumun bireyi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmasını beklediği ile ilgili değerler, beklentiler, yargılar ve roller bulunmaktadır (Dökmen, 2004). Toplumsal cinsiyet kavramı, zaman içinde değişebilen ve kültürden kültüre farklılık gösteren bir kavramdır. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir ve içeriği zamana ve mekana göre değişebilmektedir. Bireyler, toplumda sahip oldukları rollerini yerine getirirken aslında toplumsal yapının onlara atfettiği rollere göre davranırlar. Rol kavramı, belirli statü ya da toplumsal konumlara atfedilen toplumsal beklentileri ortaya koyar ve bu tür beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmeme sürecini analiz eder (Marshall, 1999: 624). Diğer bir deyişle rol, bireylerin toplumdan beklentilerini ve toplumsal yaşamın bireylere yüklediği görevleri tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet rolü ise toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklentisidir (İsen ve Batmaz, 2002: 220-222). Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamlarda ifade edilışıdır ve kültürel beklentileri ifade eder. Bir erkek için uygun olduğu düşünülen davranışlar erkeksi, kadınlar için uygun olduğu düşünülen davranışlar ise kadınsı olarak adlandırılır. Bu kadınsı ve erkeksi rollerin, cinsiyetten bağımsız olarak ifade edildiği gibi bireylerin buldukları ortama göre değiştiği gözlenebilmektedir (Dökmen, 2004: 18).

Kimi araştırmacılar, erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıkların genetik olarak belirlendiğini ileri sürerlerken, bazı sosyologlar ise toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin analizlerinde toplumsal etkilere daha çok yer vermektedirler. Örneğin Giddens (2008: 505), cinsel kimlik gelişiminde öğrenmenin rolü üzerinde durmaktadır. Ona göre, cinsiyetin toplumsallaşması, aile ve medya gibi unsurların yardımıyla toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi sürecidir. Cinsiyetin toplumsallaşması süreci, bebeğin doğumuyla başlar. Bebeklerin cinsiyetlerini öğrenmesi neredeyse

bilinçsizce gerçekleşir. Çocuklar kendilerini erkek ya da kız olarak adlandırmadan önce ailelerinden, yakın çevrelerinden sözle ifade edilmeyen çeşitli işaretler alır. Örneğin, kadın ve erkeklerin giyiniş tarzları, saç biçimi farklılıkları bebeğe öğrenme sürecinde görsel işaretler sağlar. İki yaş civarındaki çocukların, toplumsal cinsiyetin ne olduğuna ilişkin tam olmayan bir anlayışları olur; kendilerinin kız mı yoksa erkek mi olduklarını bilirler. Küçük çocukların gördüğü oyuncaklar, resimli kitaplar ve televizyon programları genellikle erkek ve dişi özellikleri arasındaki farklılıkları vurgulama eğilimindedir. Toplumsal cinsiyet bakımından tarafsız görünen kimi oyuncaklar bile pratikte böyle değildir. Örneğin oyuncak yavru kedi ve tavşanlar kızlara önerilirken, aslan ve kaplanların erkekler için daha uygun olduğu düşünülür (Giddens, 2008: 209). O halde çocuklar, biyolojik cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen normları ve beklentileri zamanla öğrenerek içselleştirirler. Böylelikle bu normlara ve beklentilere uygun "cinsiyet rollerini" erkek ve dişi kimliklerini benimserler (Giddens, 2008: 526).

Cinsiyet rollerinin belirlenmesinde şüphesiz toplumsal yapıyı oluşturan çeşitli öğeler belirleyicidir. Literatür incelendiğinde çeşitli araştırmalar anne-baba, öğretmenler, kitle iletişim araçları...vb unsurların çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu gibi, aynı zamanda da kişinin toplumsal cinsiyet rol kalıpları belirlenmesinde de etkisini ortaya koymaktadır. Örneğin, 1972 yılında Lenore Weitzman ve meslektaşları okul öncesi çocukları için en çok kullanılan çeşitli kitaplardaki toplumsal cinsiyet rollerini incelemişler ve toplumsal cinsiyet rolleri arasında bir çok farklılıklar bulmuşlardır. Onlara göre kitaplarda yer alan öykü ve resimlerde, kadınlara nazaran erkeklere çok daha fazla yer verilmektedir. Erkeklerle kadınların etkinliklerinde de çok çeşitli farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin kitaplardaki öykü ve resimlerde erkekler macera türü uğraşlar ile bağımsızlık ve güç gerektiren ev dışı etkinlikleri gerçekleştirme, kadınlar ise erkekler için yemek pişirmekte, temizlik gibi ev işleriyle uğraşmaktadır. Diğer taraftan analiz edilen bütün kitaplarda, ev dışında bir mesleği olan hiçbir kadın yer almamaktadır (Weitzman Eifler, Hokada & Ross, 1972: 1125). Dolayısıyla bu durum, okul öncesi çocuklarının zihinlerinde içinde buldukları topluma ve kültürel yapıya göre şekillenen cinsiyet rolleri kalıpları oluşturmaktadır.

İnsanlar dış dünya ile ilk münasebetlerine şüphesiz ailelerinin aracılığı ile başlar. Çocuklar kendilerini erkek ya da kız olarak adlandırmadan önce ailelerinden, yakın çevrelerinden sözle ifade edilmeyen çeşitli işaretler alır. Örneğin, kadın ve erkeklerin giyiniş tarzları, saç biçimi farklılıkları bebeğe öğrenme sürecinde görsel işaretler sağlar. Küçük çocukların gördüğü oyuncaklar, resimli kitaplar ve televizyon programları genellikle erkek ve dişi özellikleri arasındaki farklılıkları vurgulama eğilimindedir. Toplumsal cinsiyet bakımından tarafsız görünen kimi oyuncaklar bile pratikte böyle değildir. Örneğin oyuncak yavru kedi ve tavşanlar kızlara önerilirken, aslan ve kaplanların erkekler için daha uygun olduğu düşünülür (Giddens, 2008: 209). Arditti, Godwin ve Scanzoni (1991), *Kadının Cinsiyet Rolü Özellikleri ve Tercihleri İle Ebeveyn Davranışının Algılanması* başlıklı çalışmalarında, kız çocukların cinsiyet rollerinin gelişiminde ebeveynlerin rolünü incelemişler ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyete ilişkin gelişimlerinde, annenin etkisinin babadan daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmacılar, kız çocuklarının gelişimlerinde annenin davranışlarının belirgin etkisinin yanı sıra, annelerin daha çok kız

çocuklarını kültürel olarak dışıl içeriklere bağlı yöntemlerle kısıtlama eğilimi gösterdiklerini vurgulamışlardır. Diğer taraftan Gümüšoğlu'nun (2004), *İlköğretim Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları* konulu araştırmasında araştırmaya katılan çocukların toplumsal cinsiyetle ilgili algılarının geleneksel kadın- erkek rollerine paralel olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocuklar anneleri çalışıyor da olsa annenin görevinin ev işleri ve yemek yapmak olduğunu, babaninsa gazete okumak ya da televizyon seyretmek gibi davranışlar içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Pek çok toplumda kadın ve erkek farklı yaratıklar olarak görülmekte ve her birinin kendine ait imkanları, rolleri ve sorumlulukları olduğu kabul edilmektedir. Literatürde (Kimberly ve Mahaffy, 2002; Trommsdorff ve Iwawaki, 1989; Keith ve Jacqueline, 2002) lise ve üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel ve geleneksel olmayan algılarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda; öğrencilere "kadının temel görevi eve ve aileye bakmaktır", "evin reisi erkek olmalıdır", "ailenin geçimini sağlamak erkeğin sorumluluğunda olmalıdır" vb. gibi toplumsal cinsiyet rollerini içeren ifadeler yöneltmiştir. Araştırmaların sonucunda öğrencilerin cinsiyet rolleri konusunda geleneksel rolleri benimsedikleri belirlenmiştir.

Zamanla çocuk, gelişimine paralel olarak aile dışına çıkarak toplum ile karşılaşır. Yaşamın ilk yıllarında çocuğun yetiştirilmesinde anne babaya birinci derecede düşen sorumluluk, çocuğun okula gitmesiyle toplumdaki diğer kurumlar tarafından derece derece paylaşılmaya başlanır. Toplum bireye bu süreç içerisinde toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili mesajlar sunar. Bu bakımdan gençlerin içinde doğup, büyüdüğü toplumun, değer yargılarına göre 'iyi' ya da 'kötü' olarak yetiştirilmesinden birinci derecede toplum sorumlu olmaktadır (Gökçe, 1996).

Toplumsallaşma sürecinde aile, arkadaş ilişkileri, öğrenim yaşantısı ve boş zamanları değerlendirme faaliyetleri şüphesiz bireyin kişiliğini şekillendiren, toplumsal cinsiyete ilişkin bakış açısı ve algılama biçimlerini etkileyen önemli değişkenlerdir. Çoğunluğu geleneksel bir yapıya sahip olan Türk toplumunda özellikle çalışma, aile, evlilik yaşamı ve toplumsal yaşam alanlarına ilişkin kadına ve erkeğe yüklenen rollerin, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları açısından nasıl bir anlam taşıdığı araştırılması önemlidir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

İlköğretim öğrencilerinin cinsiyete ilişkin ayrımcı söylemlerin ve toplumsal rollerle ilgili geleneksel tanımlamaların tek doğru olduğuna inanmadan, birey olarak var olabilmeleri açısından okulda oluşturulacak atmosfer önemlidir. Bu süreç öğretmenden idari personele, hizmetliden servis sürücüsüne uzanan, öğrenci ile muhatap olan her bireye çeşitli düzeylerde sorumluluk yükleyen bir çalışmadır. Henüz somut işlemler döneminde olan ilköğretim birinci kademe çocuklarını eğitecek olan sınıf öğretmenlerinin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi, gelecek nesillerin de toplumsal cinsiyet rollerine daha sağlıklı bir bakış açısı geliştirmesi noktasında oldukça önemli ve değerli olacaktır. Bu nedendir ki, araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını cinsiyet değişkeni açısından değerlendirmektir.

2.1. Problem (Problem Statement)

Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nedir?

2.2. Alt Problem (Subproblem)

Cinsiyet değişkeni sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında bir farklılığa neden olmakta mıdır?

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırma Modeli (Research Design)

Bu araştırma, sınıf öğretmenliği bölümüne devam eden öğretmen adaylarının, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını tespit etmeye yönelik bir çalışmadır. Bu bağlamda, araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2008).

3.2. Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmanın evrenini Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, bu üniversitelerde öğrenim gören toplam 207 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarının 132'si Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde, 75'i ise Kocaeli Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. 97 kız ve 110 erkek öğretmen adayından oluşan örneklem grubunun anne ve baba eğitim durumları incelendiğinde çoğunluğun ilkökul mezunu ebeveynlerden oluştuğu görülmektedir. Araştırma kapsamındaki öğretmen adaylarına ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına ait veriler
(Table 1. The data belonging to the teacher candidates participating in to the research)

ÜNİVERSİTE	N	%	CİNSİYET	N	%
Gaziosmanpaşa	132	64	Kız	97	47
Kocaeli	75	36	Erkek	110	53
ANNE EĞİTİM DURUMU	N	%	BABA EĞİTİM DURUMU	N	%
Okur-yazar değil	50	24	Okur-yazar değil	15	7
Okur-yazar	20	10	Okur-yazar	9	5
İlkokul	116	56	İlkokul	102	49
Ortaokul	13	6	Ortaokul	39	19
Lise	6	3	Lise	26	12
Üniversite/Yüksekokul	2	1	Üniversite/Yüksekokul	16	8

3.3. Veri Toplama Araçları (Data Collection Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilmiş "Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddeler "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" seçenekleri olan 5'li likert tipi bir ölçek ile derecelendirilmiştir. 38 maddeden oluşan ölçek aracının Cronbach Alpha iç güvenirlik katsayısı 0.92 olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Ölçekte yer alan "Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır" gibi olumsuz ifadeler, SPSS programında "recode" 2450

yapılarak ters döndürme işleminden sonra, her seçeneğe denk aritmetik ortalamalar bulunmuştur. Ölçek maddeleri yorumlanırken, maddelere verilen cevapların frekanslarına (f) bakılmıştır. Aritmetik ortalamaların öğretmen adayları için, bağımsız değişkenlerden cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini hesaplamak için t testi (Independent Sample t Test) uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND COMMENTS)

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına ilişkin elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve değerlendirilmiştir. Bulgular yorumlanırken "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" ifadeleri olumsuz ifade; "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" ifadeleri ise olumlu ifade olarak ele alınmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçme aracındaki maddelere verdikleri cevapların frekans (f) dağılımları
(Table 2. The frequency (f) distributions of the answers which the teacher candidates participating into the research have given to the items in the assessment tool)

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Maddeleri	Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
		f	f	f	f	f
Madde 1:Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.	Kız	11	19	9	40	18
	Erkek	35	21	15	26	13
*Madde 2.Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.	Kız	65	27	5	0	0
	Erkek	31	24	15	29	11
*Madde 3.Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.	Kız	21	19	14	25	8
	Erkek	21	30	16	26	17
Madde 4: Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	Kız	2	0	3	13	79
	Erkek	2	4	1	37	66
*Madde 5: Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü babası söylemelidir.	Kız	46	30	14	5	2
	Erkek	50	21	15	15	9
*Madde 6: Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.	Kız	82	10	2	3	0
	Erkek	63	19	10	11	7
*Madde 7: Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.	Kız	78	14	4	1	0
	Erkek	40	30	19	18	3
Madde 8:Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.	Kız	2	2	6	28	59
	Erkek	5	22	13	42	28
*Madde 9: Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	Kız	67	20	10	0	0
	Erkek	26	29	5	26	24
*Madde 10:Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.	Kız	54	26	12	4	1
	Erkek	23	36	9	31	11
*Madde 11: Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.	Kız	12	20	3	37	35
	Erkek	8	12	12	47	31
Madde 12:Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.	Kız	2	1	0	15	79
	Erkek	3	2	0	41	64
Madde 13:Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.	Kız	3	3	3	17	71
	Erkek	1	13	11	37	48

Tablo 2'nin devamı						
*Madde 14: Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.	Kız	92	4	1	0	0
	Erkek	72	25	5	7	1
*Madde 15: Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.	Kız	87	8	0	1	1
	Erkek	59	29	8	10	4
*Madde 16: Kadının temel görevi anneliktir.	Kız	15	30	0	27	25
	Erkek	20	17	12	50	11
*Madde 17: Evin reisi erkektir.	Kız	42	22	16	11	6
	Erkek	14	14	16	38	28
Madde 18: Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.	Kız	6	3	16	35	37
	Erkek	15	22	21	38	14
Madde 19: Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	Kız	16	16	27	19	19
	Erkek	38	21	30	13	8
Madde 20: Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.	Kız	3	1	2	8	83
	Erkek	6	3	1	34	66
Madde 21: Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.	Kız	5	18	19	28	27
	Erkek	28	32	17	15	18
Madde 22:Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.	Kız	5	1	2	19	70
	Erkek	5	6	9	30	60
*Madde 23: Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.	Kız	18	25	15	34	5
	Erkek	11	20	30	39	10
*Madde 24:Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	Kız	8	22	4	40	23
	Erkek	7	8	2	51	42
*Madde 25: Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.	Kız	38	35	6	9	9
	Erkek	14	27	21	48	0
Madde 26: Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.	Kız	5	5	10	25	52
	Erkek	11	12	25	38	24
Madde 27: Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.	Kız	3	0	1	19	74
	Erkek	1	6	10	46	47
*Madde 28:Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.	Kız	45	25	9	11	7
	Erkek	26	43	16	16	9
*Madde 29: Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	Kız	5	0	5	19	68
	Erkek	5	3	11	28	63
*Madde 30: Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.	Kız	73	16	4	1	3
	Erkek	41	44	11	9	5
*Madde 31:Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	Kız	11	14	18	26	28
	Erkek	10	2	13	25	60
*Madde 32: Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	Kız	21	32	13	21	10
	Erkek	14	23	16	32	25
*Madde 33: Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.	Kız	27	37	11	19	3
	Erkek	13	35	19	30	13
*Madde 34: Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.	Kız	52	30	8	6	1
	Erkek	11	45	12	30	12
*Madde 35: Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.	Kız	85	9	1	2	0
	Erkek	59	25	9	9	8
*Madde 36: Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.	Kız	71	19	6	1	0
	Erkek	29	42	21	14	4
*Madde 37: Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.	Kız	39	29	9	10	10
	Erkek	21	28	18	18	25
*Madde 38: Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.	Kız	18	19	11	26	23
	Erkek	27	31	18	18	16

Negatif maddeler (*) şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 2' de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçme aracına verdikleri cevapların frekans dağılımları görülmektedir. Tablo incelendiğinde özellikle erkek egemen maddelere kız ve erkeklerin kesinlikle katılma ve katılmama frekanslarında erkeklerin lehine çeşitli farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, *Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır*, maddesine kız öğretmen adaylarının neredeyse tamamı (f:92) olumsuz yaklaşırken, erkek öğretmen adaylarının yarısı (f:55) olumsuz yaklaşmaktadır. Diğer taraftan bu maddeye kız öğretmen adaylarından olumlu yaklaşan bulunmazken, erkek öğretmen adaylarının ise 40'ı bu maddeye olumlu yaklaşmaktadır. *Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir*, maddesine kız öğretmen adaylarının yine neredeyse tamamı (f:87) olumsuz yaklaşırken, erkek öğretmen adaylarının ise yalnızca yarısı (f:55) bu maddeye olumsuz yaklaştığı görülmektedir. Yine bu maddeye kız öğretmen adaylarından olumlu yaklaşan bulunmazken, erkek öğretmen adaylarının ise diğer yarısı (f:50) bu maddeye olumlu yaklaşmaktadır. Kız öğretmen adaylarının 64'ü *evin reisi erkektir*, maddesine olumsuz yaklaşırken, kızların tersine 66 erkek öğretmen adayı *evin reisini erkek olarak görmekte ve maddeye olumlu yaklaşmaktadır*. *Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir*, maddesine ise kızların neredeyse yine tamamı olumsuz yaklaşırken (f:82), erkeklerin yukarıdaki diğer maddelere paralel yalnızca yarısı (f:56) olumsuz yaklaşmaktadır. Diğer taraftan *kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir*, maddesine yine kızların büyük çoğunluğu (f:80) olumsuz yaklaşırken, erkeklerin yalnızca yarısı (f:59) olumsuz yaklaşmaktadır. Genellikle ataerkil aile yapısının hakim olduğu evlerde yetişen kişilerde, büyük ölçüde anne-babadan, çocuk eğitim anlayışı ve yönteminden ve kadının çalışma yaşamına aktif olarak katılmasına paralel değişen aile yapısında dünya gerçeklerini göremeden kaynaklanan çeşitli sorunlar, özellikle aile içinde otorite konusunda kadın ve erkek arasında çeşitli çatışmaları beraberinde getirmektedir. Erkekler özellikle otorite ve hami konusunda zaman zaman kendilerini ev içerisinde daha önde görmekte; aile yapısı içerisinde yine özellikle otorite ve koruyuculuk anlamında ön planda kalmayı arzulamaktadır. Bu kanı ne kadar eğitim alınırsa alınsın çok zor değişebilmektedir. Genel anlamda gelenek, özelde de ataerkil aile geleneği ile alakalı bir duruma işaret etmek gerekir. Gelenek evrensel ve tarihsel değerlerin birleşiminden ibarettir ve çok değerlidir. İnsan ve toplum hayatı adına vazgeçilmez bir yere sahiptir. Ama gelenek dokunulmaz değildir. Değişen ve gelişen siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb şartlara göre değişebilir. Yeter ki temel ve evrensel dini değerlerle çatışmasın.

Kadın ve erkeğin temel görevlerinin vurgulanması konusunda kız ve erkek öğretmen adaylarında bir paralellik görülmektedir. Erkeğin en önemli görevinin evini geçindirmek olduğu kız ve erkek öğretmen adayları tarafından çok büyük oranda olumlu karşılanırken (kız:63; erkek: 93), kadının ise temel görevinin annelik olduğu da her iki öğretmen adayı grubu tarafından büyük oranda olumlu karşılanmaktadır (kız:52; erkek:61). Şüphesiz modernleşmeye paralel olarak çalışma hayatına tıpkı erkekler gibi aktif olarak katılan kadınların, artık temel görevinin ya da öncelikli görevinin çocuk doğurmak ve annelik yapmak olmadığı aşikardır. Fakat kadın ister aktif çalışsın ya da çalışmasın, ya da ne koşulda çalışırsa çalışsın onun zaruri görevi annelik olmasa da, kadın için annelik tabii ki çocuk içinde özellikle annenin yeri çok önemlidir. Anne ve çocuk arasında hamilelik sürecinde oluşmaya başlayan bağ, bebeğin dünyaya gelmesiyle beraber çok özel bir hal almaktadır. Şüphesiz özellikle bebeğin ilk aylarda temel

ihtiyaçlarını karşılama noktasında annenin sorumluluğu babaya göre daha çoktur. Belki de bu ihtiyaçları karşılama noktasında öyle olmalıdır. Fakat zamanla şüphesiz çocuğun ihtiyaçları çoğaldıkça babaya da çocuk bakımında ciddi sorumluluklar yüklenebilmelidir. Özellikle çalışan anneler açısından kesinlikle ev işleri, çocuk bakımı babalar tarafından da paylaşılabilir. Türk toplumunda var olan kültürel değerler ve dinsel yapı özellikle kadına anneliğin kutsallığı konusunda muazzam bir anlayış yüklemiştir. Fakat bu kutsallık anlayışı, çocuk bakımında bütün sorumluluğu yalnızca anneye yüklememelidir. Şüphesiz erkekler tarafında da bu anlayış suistimal edilmemelidir.

Tabloda görüleceği üzere *ailede ev işleri eşler arasında eşit paylaşılmalıdır*, maddesine kızların 87'si erkeklerin ise 70'i olumlu yaklaşmaktadır. Bu maddeye olumsuz yaklaşma durumu ise hem kızlar hem de erkekler arasında oldukça azdır. Fakat uygulamada Türk toplumunda erkeklerin bu düşüncesi ne kadar gerçeği yansıtmakta tartışılır. Kadının ev dışında da çalışmasına paralel şüphesiz rolleri ve sorumlulukları artmaktadır. Bu sorumlulukları azaltmada ve üstesinden gelmede erkeklerde kadınlara eşlik etmelidir. Benzer şekilde Smith ve Reid (1986) tarafından yapılan bir araştırmada eşlerin her ikisinin de çalıştığı ailelerde rol paylaşım tutumlarını ve davranışlarını incelemişlerdir. Katılımcıların çoğu, ailenin geçimi, çocuk bakımı, ev işleri ve karar alma rollerinin karı ve koca tarafından paylaşılması gerektiğini düşünmektedirler. Ancak çiftlerin, genellikle bu rol paylaşımını gerçekleştiremedikleri görülmüştür. Kadının çocuk bakımı ve ev işini daha çok yaptığı, erkeğin ise temel aile geçimini sağlayan kişi olarak görüldüğü bulunmuştur (Aktaran, Anar, 2011: 39). Şüphesiz yetiştirilme tarzı belki de yaradılış kadınları ev içi bazı işlerde erkeklere nazaran daha yatkın kılabilmektedir. Ama bu yatkınlık erkekler tarafından sürekli olarak bir bahane olmamalı, ev dışında çalışan kadın gün boyu ev içi işleri de tek başına düşünmemeli, ya da hafta sonları, tatillerde yine tek başına bütün evin sorumluluğunu üzerinde taşımamalıdır. Evlilik yaşamının ortak paylaşımı ise, sorumluluklarda bu ortak paylaşım içerisinde değerlendirilmelidir. Yük sadece bir tarafın üzerinde olmamalı, her iki tarafa da makul bir şekilde paylaşılmalıdır.

Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir, maddesine ise her iki cinse ait öğretmen adayı da büyük oranda olumlu yaklaşmaktadır (kız: 72; erkek: 78). Kültürel değerler, örf- adet ve geleneksel anlayış evde özellikle babaya saygıyı önemsemektedir. Bu yaklaşım yanlış bir tutum olmasa gerektir. Fakat özellikle babaya saygı anlayışı her durumda ve koşulda kadının erkeğe itaati şekline dönüşünce, babaya itaat ardından her koşulda kocaya itaat anlayışını doğurmaktadır. Sonucunda erkek evlendiği zaman eşine bazı koşullarda yardım etmeyi tercih etse de örneğin, çocuğun zaman zaman bakımı, mutfakta eşe yardım, alış verişi gibi yine de özellikle aile karar alma sürecinde son sözü söylemede ve otorite anlamında önde olmayı önemsemektedir.

Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir, maddesine ise her iki öğretmen adayı da büyük oranda olumsuz yaklaşmaktadır (kız: 92; erkek: 70). *Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir* (kız:88; erkek:85), *mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır* (kız: 93; erkek: 93), maddelerine hem erkek hem de kız öğretmen adayları çok büyük oranda olumlu yaklaşmaktadır.

Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır (kız: 96; erkek: 97), *kadının çocuğu oluyorsa erkek tekrar evlenmelidir* (kız:

95; erkek: 88), bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir (kız: 94; erkek: 84), gibi geleneksel, çağ dışı ve kadının aleyhine olan maddeleri hem erkek hem de kız öğretmen adaylarının neredeyse tamamı olumsuz karşılamaktadır.

Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır, erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır, gibi kadının cinselliğini ile ilgili maddelere verilen cevaplar incelendiğinde hem kız hem de erkek öğretmen adaylarının bu her iki maddeye de büyük oranda olumlu yaklaştığı görülmektedir. Şüphesiz her iki yargı da özellikle kültürel değerler açısından Türk toplumunda büyük önem arz etmektedir. Bilhassa Türk toplumunda hem dini hem de geleneksel açıdan nikahsız birliktelikler çoğunlukla kabul görmemekte, bu tarz ilişkiler ayıplanmakta, günah olarak sayılmakta toplum içerisinde zaman zaman kınanmaktadır. Diğer taraftan aslında bu yargının sadece kadınlar yönelik olarak değil, aynı zamanda erkeklere yönelikte sorulması gerekmektedir. Yani kültürel değerler her ne kadar özellikle bakireliği kadınlar açısından önemli bulsa da ve katılımcılara bu ölçekte yalnızca kadına yönelik bu soru yöneltilmiş olsa da bir kadına da evleneceği erkeğin bakir olması gerektiği aslında sorulabilmelidir. Ama şüphesiz kültürel değerler toplumun geneli için evlilik öncesi cinsel ilişkiyi uygun görmemektedir.

Diğer taraftan ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır, (kız: 94; erkek: 105), eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır, (kız: 89; erkek: 90) maddelerine hem kız hem de erkek öğretmen adaylarının neredeyse tamamı olumlu yaklaşmaktadır.

Yine tablo incelendiğinde bazı maddelerde kızlar ve erkekler arasında toplumsal cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi tavır sergilendiği söylenebilir. Örneğin, evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir, maddesine hem kızların (f:92) hem de erkeklerin (f: 103) tamamına yakını olumlu yaklaşmaktadır.

Diğer taraftan bazı kalıplaşmış yargıların hem kız hem de erkek öğretmen adaylarında devam ettiği görülmektedir. Örneğin, Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir, maddesine kızların 39'u, erkeklerin ise 49'u olumlu yaklaşmakta, yine erkeklerin ise 30'u tam anlamıyla emin olamayıp kararsız kalmaktadır. Giddens'in (2008: 505)'da vurguladığı gibi cinsiyetin toplumsallaşması süreci, bebeğin doğumuyla başlar. Bebeklerin cinsiyetlerini öğrenmesi neredeyse bilinçsizce gerçekleşir. Fakat zamanla çevrelerinden onlara sözlü ya da sözsüz mesajlar iletilerek örneğin, kızlara pembe renkli kıyafetler, erkeklere ise mavi renkli kıyafetler giydirilmeye başlanılarak aslında bir anlamda toplumda biyolojik cinsiyetler yavaş yavaş toplumsal cinsiyete doğru kategorize edilmeye başlamaktadır. Öğretmen adaylarında da genel olan bu yargının devam etmesi kalıplaşmış ve öğrenilmiş bir yargı olarak düşünülebilir.

Hem kızların hem de erkeklerin büyük çoğunluğu (f: 90) evlilikte gebelikten korunmanın yalnızca kadın sorumluluğunda olmasına olumsuz yaklaşmaktadır (kız: 90; erkek: 71). Benzer sonuçlara Yılmaz ve diğerlerinin (2009) yapmış olduğu çalışmada da rastlanılmıştır.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları
(Table 3. The teacher candidates' attitudes related to the gender roles according to the sex variable)

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	p
Kız	97	3.90	.3546	9.558	.000
Erkek	110	3.31	.5040		

p<.05

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$t=9,56$; $p<.05$ ($p=.000$)]. Bu farklılık kız öğrenciler lehinedir. Bu bulgu, Tablo 2 temel alınarak oluşturulan diğer bulguları da destekler niteliktedir. Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçme aracına verdikleri cevapların frekans dağılımları incelendiğinde birçok maddede kız ve erkek öğretmen adayları arasında maddelere olumlu yaklaşma ve olumsuz yaklaşma açısından farklılıklar bulunmuştur.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER (RESULTS AND RECOMMENDATIONS)

Bu bölümde araştırma sonuçlarına ve bu araştırmaya ilişkin çeşitli öneriler sunulmaktadır.

5.1. Sonuçlar (Results)

Toplum içerisinde varlığını sürdüren bireyler, davranışlarını ait olduğu sosyal dünyanın çeşitli kültürel düşünce kalıplarına uygun olarak gerçekleştirir. Kadınlar ve erkekler, cinsiyet itibarıyla kendi başlarına biyolojik bir varlık iken toplumsal alana girdiklerinde, bu yapıdan farklı olarak toplumsal rol ve değerler elbisesini giyerler. Her toplum, üyelerine farklı desenlerde farklı elbiseleri uygun görür. Zamanın ve toplumun şartları itibarıyla giydiği bu elbisenin kalıbı, biçimi ve rengi de farklılaşır. Dolayısıyla bireyin cinsiyet değerlerinin, bir kültür motifini üzerinde taşıdığını söyleyebiliriz (Ersoy,2009). Cinsiyetlere has bazı özellikler bulunsa da kültür, bireylerin cinsiyet kalıplarını ve tutumlarını belirleyen esas faktörlerden biridir. Ancak kültürün kadına ve erkeğe yönelik belirlediği rol ve modeller zamanla değişebilmektedir.

Modernleşme süreçleriyle birlikte özellikle kadınların iş imkânlarını elde etmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi cinsiyet rol ve değerlerinde de önemli değişimlere sebep olmuştur. Bu süreçte kadınlar daha çok erkeklerin, erkekler de kadınların rollerini üstlenmişlerdir. Kadınlar erkekler gibi evin geçimi için aile dışında çalışırken, erkekler de ev işlerinde ve çocuk bakımında eşlerine yardım etmişlerdir. Bu süreçlerle birlikte geleneksel toplum içerisindeki kadının ve erkeğin rolleri arasındaki mesafe azalmış ve benzerlik arz etmeye başlamıştır.

Öğretmen adaylarının ölçek maddelerine verdikleri yanıtlardan görüldüğü üzere, toplumumuz içerisinde yaşayan kadının ve erkeğin üstünde geleneksel normlar, kültürel değerler hala etkisini sürdürmekle birlikte, bu normlarda bir değişimin de olduğu gözden kaçmamaktadır. Değişen normlara karşı erkeğin ve kadının bakışı farklılaşmakta ve daha çok kendi cinsiyet grubu lehinde tutumlar sergilediği görülmektedir. Zira erkeğin evin reisi olmasına ve evde her koşulda sözünün geçmesine kız öğretmen adayları olumsuz yaklaşırken, erkek öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu olumlu yaklaşmaktadır. Genel olarak kız öğrenciler gerek aile içi kararlarda, rollerde ve gerekse toplumsal alanda erkeklerin sonsuz hakimiyetlerine karşı çıkmaktalar ve bu duruma olumsuz olarak yaklaşmaktadır. Diğer taraftan kültürel değerler öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerinde etkilidir. Hem kız hem de erkek öğretmen adayları kadının temel görevi olarak anneliğe olumlu yaklaşmaktadır. Daha öncede vurgulandığı gibi Türk toplumunda var olan kültürel değerler ve dinsel yapı özellikle kadına anneliğin kutsallığı konusunda muazzam bir anlayış yüklemiştir.

Genel olarak kadın ve erkek cinsiyet grubunun özelliklerinin kendine has yönleri bulunmakla birlikte, her iki cinsiyet grubunun da

toplumsal faktörlerin etkisi altında olduğu söylenebilir. Bu sebeple kadının ve erkeğin davranışlarını yorumlarken, toplumsal yapının mevcut normlarının yanında, bu yapıya etki eden başka faktörleri ve her an içinde yaşadığımız değişim süreçlerini de dikkate almak gerekir. Diğer taraftan özellikle bu değişim süreçlerinin yoğun yükü ve etkisi altında bulunan, kadınları ve erkekleri at başı yarıştırmak ve ezme yerine, onların cinsiyet özelliklerine uygun rolleri gerçekleştirmelerine imkân tanımak ve hayatın yükünü paylaşdırmak, daha doğru olacaktır. Bu durum cinsler arasında kısmen bir eşitliği sağlayacağı gibi, dünyayı değiştirmek ve dönüştürmek için de insanlara önemli bir güç kazandıracaktır.

5.2. Öneriler (Recommendations)

- Üniversitelerin bütün bölümlerinde ve öncelikle eğitim fakültelerinde "Toplumsal Cinsiyet" konulu derslerin programlara girmesi sağlanmalıdır. Ancak bu dersin sorgulatici, katılımcı, etkileşimli bir ders olmasına da önem verilmelidir.
- Öğretmenlere meslek içi eğitim kapsamında toplumsal cinsiyet eğitimi verilmelidir.
- Toplumsal cinsiyet ile ilgili düzenlenecek sempozyum ve panellerde konunun öğrenciler tarafından tartışılması ve toplum tarafından biçimlendirilmiş geleneksel görüşlerin onlar tarafından farkına varılması sağlanmalıdır.

NOT (NOTICE)

Bu makale, 04-07 Mayıs 2011 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti-Girne'de düzenlenen "3. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi"nde bildiri olarak sunulan çalışmanın yeniden yapılandırılmış versiyonudur.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

1. Arditti, J.A. Godwin, D.D., and Scanzoni, J., (1991). Perceptions of parenting behavior and young women's gender role traits and preferences. Behavioral Science Sex Roles, 25 (3-4), pp:195-211, <http://www.springerlink.com/content/w11187k361855k16> (Erişim Tarihi, 20 Mart 2011).
2. Anar, B., (2011). Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
3. Atış, F. (2010). Ebelik/ Hemşirelik 1. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana:Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
4. Bora, A. ve Üstün, İ., (2005). Sıcak Aile Ortamı, Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler, TESEV Yayınları.
5. Burt, K. and Scott, J., (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990's Great Britain. Sex Roles 46(7/8) pp: 239-244, <http://www.springerlink.com/content/w0667m1211m66028> (Erişim Tarihi, 21 Mart 2011).
6. Dökmen, Y.Z., (2004). Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar. Ankara: Sistem Yayıncılık.
7. Ersoy, E., (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliđi (Malatya Örneđi), 19 (2), ss: 209-230.
8. Giddens, A., (2008). Sosyoloji, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

9. Gökçe, B., (1996). "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar", Ankara: Savaş Yayınevi.
10. Güldü, Ö. ve Ersoy, M.K., (2008). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar sosyal psikolojik bir değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64 (3), ss: 97-117.
11. Gümüšoğlu, F., (2004). İlköğretim öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, kadın çalışmalarında disiplinler arası buluşma, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 3, ss: 317-327.
12. Hablemitoğlu, Ş., (2005). Toplumsal cinsiyet yazıları. (İkinci Baskı, İstanbul:Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
13. İsen, G. ve Batmaz, V., (2002), Ben ve Toplum, İstanbul: Om Yayınevi.
14. Karasar, N., (2008). Bilimsel araştırma yöntemi. (18. baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
15. Mahaffy, K.A. and Ward, S.K., (2002). The gendering of adolescents' childbearing and educational plans: reciprocal effects and the influence of social context. Sex Roles 46(11/12)pp:403-417, <http://www.springerlink.com/content/j8jkk571658630u82> (Erişim Tarihi, 21 Mart 2011).
16. Marshall, G., (1999). Sosyoloji Sözlüğü, (Çev, Osman Akınhay-Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat.
17. Ökten, Ş., (2006). GAP bölgesinin sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinin aile yapısına etkileri. Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 3 (9), ss: 23-35.
18. Sever, A., (2005). Tabulaştırılan/tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği. Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 2 (8),ss: 9-22.
19. Torgrimson, B.N. and Minson, C.T., (2005). Sex and Gender: what is the difference?. Journal of Applied Physiology, 99, pp:785-787.
20. Trommsdorff, G. and Iwawaki, S., (1989). Student's perceptions of socialisation and gender role in Japan and Germany. International Journal of Behavioral Development 12(4)pp:485-493, <http://jbd.sagepub.com/content/12/4/485.abstract>, (Erişim Tarihi, 22 Mart 2011).
21. Weitzman, L.J., Eifler, D., Hokada, E., and Ross, C., (1972, May). Sex-role socialization in picture books for preschool children. The American Journal of Sociology, 77 (6), pp: 1125-1150, <http://www.jstor.org/stable/2776222>, (21 Mart 2011).
22. Yılmaz, D.V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K., (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6:1.
23. Zeyneloğlu, S., (2008). Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.